

**Исемнең тартым
категориясе
(категория
принадлежности
существительного)**

- **В русском языке принадлежность выражается местоимениями (*мой, ваш* и т. д.) или существительным в родительном падеже (*платье мамы*).**

- **В татарском языке принадлежность выражается специфическими окончаниями, которые называются *аффиксами принадлежности*. Эти аффиксы изменяются по лицам и числам.**

Аффиксы принадлежности существительного

Притяжательное местоимение	Аффиксы принадлежности	Притяжательное местоимение	Аффиксы принадлежности
Минем (мой)	<i>-ым/-ем. -м</i>	Безнең (наш)	<i>-ыбыз/-ебез, -быз,-без</i>
Синең (твой)	<i>-ың/-ең, -ң</i>	Сезнең (ваш)	<i>-ыгыз/- егез,-гыз/- гез</i>
Аның (его, ее)	<i>-ы/-е, -сы/- се</i>	Аларның (их)	<i>-лары/-ләре</i>

Склонение существительных с аффиксом принадлежности 1 л. ед.ч.

Существительные оканчивающиеся на	Ед. ч.	Минем (мой, моя, моё, мой)	Мн.ч.
Гласную (<i>алма</i>)	-м	<i>алмам</i>	алмаларым
Согласную (<i>агач</i>)	-ым/-ем	<i>агачым</i>	агачларым
К (<i>күлмәк</i>)	К----Г	<i>күлмәгем</i>	күлмәкләрем
П (<i>туп</i>)	П----Б	<i>тубым</i>	тупларым
Й (<i>малай</i>)	Й----Е	<i>малаем</i>	малайларым
И (<i>эби</i>)	И+Е	<i>эбием</i>	эбиләрем
Ь (<i>сәгать</i>)	Ь----Е	<i>сәгатем</i>	сәгатьләрем
У (<i>су</i>)	+ -ы/-е	<i>суым</i>	суларым
Ю (<i>аю, бию</i>)	+ -ы /-е	<i>аюым</i>	аюларым

Спишите существительные, добавляя аффиксы принадлежности 1 л. ед. ч.(мой)

- А) Апа, бакча, алма, чана, тэлинкә, бүлмә, сөлге.
- Б) Кул, иптәш, өстәл, кыз, йорт, сеңел.
- В) Күлмәк, калак, бүрек, ишек, курчак, чәчәк, кунак
- Г) Туп, мәктәп, китап, жавап.
- Д) Малай, сарай, попугай, өй, абый, чэй.
- Е) Әби, әти, әни, песи, ипи, бәби.

Склонение существительных с аффиксом принадлежности 2 л. ед. ч.

Существительные, оканчивающиеся на	Ед. ч.	Синен (твой, твоя, твое, твои)	Мн. ч.
Гласную (бала)	-ң	балаң	балаларың
Согл. (дәфтәр)	-ың/-ең	дәфтәрең	дәфтәрләрең
К (кашык)	К--- Г	кашыгың	кашыкларың
П (мәктәп)	П--- Б	мәктәбең	мәктәпләрең
Й (бабай)	Й---Е	Бабаең (бабаң)	Бабайларың(ба- балларың)
И (әти)	И --- Е	әтиең	әтиләрең
Б (сәгать)	Б--- Е	сәгатең	сәгатьләрең
У (су)	+ -ы	суың	суларың
Ю (бию)	+ - е	биюең	биюләрең

Переведите словосочетание.

Составьте с ними предложения по образцу.

- *Үрнәк(образец): Минем чиста дәфтәрләрем күп. Ә синең чиста дәфтәрләрең купме?*
- Хорошие друзья. Интересные книги. Красивые рисунки.

Склонение существительных с аффиксом принадлежности 3л. ед. ч.

Сущ., оканчивающи- еся на	Анын (его, ее)	Ед. ч.	Мн. ч.
Гласную (бакча)	<i>-сы/-се</i>	<i>бакчасы</i>	<i>Бакча+лар+ы</i>
Согласную (идэн)	<i>-ы/-е</i>	<i>идэне</i>	<i>Идэн+нэр+е</i>
К (уенчык)	<i>К--- Г</i>	<i>уенчыгы</i>	<i>Уенчык+лар+ы</i>
П (китап)	<i>П--- Б</i>	<i>китабы</i>	<i>Китап+лар+ы</i>
Й (малай)	<i>Й---- Е</i>	<i>малае</i>	<i>Малай+лар+ы</i>
И (эби)	<i>И+ Се</i>	<i>эбисе</i>	<i>Эби+лэр+е</i>
Ь (кәгазь)	<i>Ь--- Е</i>	<i>кәгазе</i>	<i>Кәгазь+лэр+е</i>
У (су)	<i>+ -ы/е</i>	<i>суы</i>	<i>Су+лар+ы</i>
Ю (бию)	<i>+ -ы/е</i>	<i>биюе</i>	<i>Бию+лэр+е</i>

Запомните:

● ***Песи, ипи, бәби –
аның песие,
аның ипие, аның
бәбие.***

Поставьте вместо точек нужные окончания. Переведите.

- А) Аның бакча... зур
- Аның апа... шаян.
- Аның алма... баллы.
- Б) Аның тәлинкә... матур.
- Аның гаилә... дус.
- Аның бүлмә... кечкенә.

Склонение существительных с аффиксом принадлежности 1 л. мн. ч.

Сущ., оканчивающи- еся на	Ед. ч.	Безнең (наш, наша, наше, наши)	Мн. ч.
Гласную (көзге)	-быз/-без	көзгебез	көзгеләребез
Согласную (агач)	-ыбыз/-ебез	агачыбыз	агачларыбыз
К (чынаяк)	К--- Г	чынаягыбыз	чынаякларыбыз
П (китап)	П--- Б	китабыбыз	китапларыбыз
Й (өй)	Й--- Е	өебез	өйләребез
И (ипи)	И--- Е	ипиебез	ипиләребез
Ь (шигырь)	Ь--- Е	шигыребез	шигырьләребез
У (су)	У+ Ы	суыбыз	суларыбыз
Ю (аю)	Ю+ Ы	аюыбыз	аюларыбыз

Спишите слова, добавляя аффиксы принадлежности 1 л. МН. Ч.

- А) Су, песи, бала, тэрэзэ, чана, елга, укучы.
- Б) Вакыт, кибет, кул, көн, дәрес, йорт, эш.
- В) Курчак, туп, өй, малай, табигать (природа), шигырь.

Склонение существительных с аффиксом принадлежности 2 л. мн. ч.

Сущ., оканчивающи- еся на	Ед. ч.	Сезнең (ваш)	Мн. ч.
Гласную (бүлмә)	- гыз/- гез	бүлмәгез	бүлмәләрегез
Согласную (авыл)	-ыгыз/- егез	авылыгыз	авылларыгыз
К (күзлек)	К--- Г	күзлегез	күзлекләрегез
П (туп)	П--- Б	тубыгыз	тупларыгыз
Й (абый)	Й--- Е	абыегыз	абыйларыгыз
И (песи)	И--- Е	песиегез	песиләрегез
Ь (кәгазь)	Ь--- Е	кәгазегез	кәгазьләрегез
У (су)	У+ Ы	суыгыз	суларыгыз
Ю (бию)	Ю+ Е	биюегез	биюләрегез

Измените данные словосочетания по образцу и запишите.

- **Үрнэк (Образец):** *Сезнең яңа күршегез. – Сезнең яңа күршеләрегез.*
- **Яхшы табаб. Начар билге. Матур бию. Күңелле бәйрәм.**

Склонение существительных с аффиксом принадлежности 3 л. мн. ч.

Сущ., оканчивающи- еся на	Ед. ч.	Сезнең (ваш)	Мн. ч.
Гласную (акча)	- сы/- се	акчасы	акчалары
Согласную (кием)	-ы/- е	киеме	киемнәре
К (балык)	К--- Г	балыгы	балыклары
П (китап)	П--- Б	китабы	китаплары
Й (чәй)	Й--- Е	чәе	чәйләре
И (әби)	И--- Се	әбисе	әбиләре
Ь (шигырь)	Ь--- Е	шигыре	шигырьләре
У (су)	У+ Ы	суы	сулары
Ю (аю)	Ю+ Ы	аюы	аюлары

Спишите существительные, добавляя аффиксы принадлежности 3 л. мн. ч.

- А) Китапханә, чаңгы, бүлмә, чана, хикәя, жөмлә.
- Б) Туган тел, дәфтәр, хат, сүз, фатир.
- В) Жавап, чүп (мусор), яулык (платок), үрдәк, көй (мелодия), туй (свадьба), кәгазь (бумага).